

BALASSA VERSEK-E?

Az a reménység, hogy *Balassa Bálint*nak eddig ismeretlen versei még napvilágra kerülhetnek, épen olyan régi, mint az a vágy, hogy ilyenekkel *Balassa* költészetét gazdagíthassuk. Mióta a radványi codex e remény valószínűségét olyan váratlanul s annyira megerősítette, mind több hitelt adunk amaz irodalomtörténeti hagyománynak, mely írott s emlékezetben hagyott adatokra támaszkodva, *Balassának* ismeretlenül maradt költeményeiről szól. Egyebet nem említve, gondoljunk csupán arra, hogy »fajtalan éneki«, a hogy a szerelmi s világi verseket a XVI—XVII. századokban nevezték, a Zrínyi könyvtárában is megvoltak, Szabó Károly pedig nem sokkal a teljes kiadás megjelenése után, már újabb, ismeretlen verseket talált s tett közzé.¹ Mi természetesebb tehát, hogy az a vágy, bár ismeretlen *Balassa*-verseket találjunk, mindannyiszor kísért, valahányszor régebbi verses gyűjteményeket lapozgatunk. Tartozunk *Balassának* ezzel a figyelemmel, irodalmunk történetének ezzel a kötelességgel, s így nem akarjuk véka alá rejteni, ama hét költeményt, melyre *Jolsvai* János deák kéziratában bukkanunk. Róluk egyelőre csak annyit sejtettünk, hogy azok valami-képen érdeklik *Balassát*, így van-e, majd kiviláglik, de az a kérdés, hogy csakugyan *Balassa*-versek-e? minden bizonynyal megérdemli a vele való foglalkozást.

Jolsvai János deáknak említett kézírata a N. Múzeum könyvtárában van. Kis könyvecske, mely 1638-ban, minden valószínűség szerint *Széchy*né számára készült. »Jeles és Istenhez buzgó imádságok, melylyekkel bizonyos időkben szokta az keresztény ember Istenét szolgálni. Irattak Murány várában . . . MDCXXXVIII-ban *Jolsvai* János deák által,« ez a könyv címe, mely összesen 228 lapot foglal magában s végén, a prózában írt, protestans szellemű, s nem minden érdem nélkül való imádságok után, a 191—218. lapján van az említett hét vers. A könyvecske nagy gonddal van kiállítva, *Jolsvai* betűi a nyomtatásnak szépen formált s éles metszésű betűivel versenyeznek, margója figyelmetesen be van keretezve, két czimlapját csinos

¹ M. Polgár, 1879. 194—6. k.

lombozatu és vonaldíszű keretek ékítik. E díszes és gondos kiállítás csak hatalmas, előkelő pártfogót illethet. 1638-ban Széchy Mária édes anyja, Széchy Györgynek elmaradott özvegye, született Homonnai Drugeth Mária volt az úrnő Murányban, ki férjének 1625-ben, orgyilkos kéztől eredt, váratlan halála óta maga vitte gazdaságát, nevelte gyermekeit s kormányozta nagy kiterjedésű birtokait s őrizte Murány vára kulcsait 1643-ban bekövetkezett haláláig. Jolsvai János, ki 1638-ban Murányban írta a maga könyvecskéjét, ezek szerint Drugeth Mária kenyerét ette. Neki készíthette tehát azt az imádságos könyvet, talán hálából, valamely vett jótéteményért, talán kötelességből, mert udvari deákja volt. A kéziratnak négy évvel később, 1642-ben, ugyanazon kéztől származó második czímlapja szerint, Széchy Györgyné ajándékából e könyv Budaházi János tulajdona lett, s e czímlap, bizonyossá tesz egyfelől abban, hogy eredetileg Széchné számára készült, mert a ki elajándékozta, az-é volt, a ki elajándékozhatta, annak készült, másfelől abban, hogy Jolsvai 1638—1642 között Murányban élt és dolgozott.

E munka egyik tanúja annak a nemes szellemnek, mely Széchné alatt Murányban uralkodott. A magyar úriasszonynak ez a kiváló példája, szinte típusa, férjének korai halála után magára vette a családnak minden gondját, a mi bizony súlyos és nagy terhet s felelősséget jelentett ama zivataros és bizonytalan időkben. Bécs és Kolozsvár között, az osztrák s az erdélyi politika, a katolizáló és a protestantizmust védő küzdelmek között meg tudta állani s javait meg tudta őrizni. Szerencsésebb politikus volt, mint férje, szolgálatait és hűségét följajnlotta Bécsnek, de csak védelem és pártfogás fejében; megtartotta birtokait s birtokain és várában szabadon gyakorolta ősei hitét s pártfogásában megtartotta a protestantizmust. Udvarában két protestáns papot is tartott, egyet tót udvar ~~népeinek~~, egyet családjá számára, Bartholomaeides többet föl is sorol, kik egyben érdemes munkásai voltak irodalmunknak is, melynek Murány a XVII. század folytában egyik meleg fészke volt. Széchy Mária, legalább említés szerint, maga is énekszerzőink közé számítható, s Gyöngyössi Istvánnak csupán nevét kell említeni, hogy ama benső összeköttetés, melyben Murány és az irodalom, voltak, azonnal emlékünkebe szálljon. Máriának ez előszeretete, valószínűleg ama gyermekkori benyomásokon alapul, melyeket a családi házban nyert. Itt a magyar pap foglalta el az első helyet, Drugeth Mária maga jól forgatta a tollat, hiszen magyar levelének tömörségét mi is elismerjük,¹ a mellett mindig megőrizte vallásos kedélyét s a nemesebb szellemhez való vonzódását. Méltán írja róla egyik káplánja, az eperjesi Madarász Márton 1643-ban jan. 7-ikén kelt s neki ajánlott művének² elősza-

¹ Magy. Hölgyek Leveli 297.

² Lőcse, 1643.

vában: »Oka pedig . . . hogy a Nagyságod kegyes nevének írtam be, semmi nem egyéb, hanem a Nagyságod, vallásunkban való dicséretes és sok nagy Ur férfiakat és asszonyokat pirongató állhatatossága, és a keresztyéni kegyességnek ennyi ideig való keserves özvegységében, tisztán élésében és hiti-vallásán való ifjakkal Akadémiában való taníttatásában mind e mai napig meg nem szűnésében ájtatosan való gyakorlása.« Irodalmunk pártfogói között s a protestans hit védői sorában Drugeth Mária családjából nem egyet találunk s Mária a házi tüzhelynél gyúlt e nemesebb lángot Murányba is magával vitte és táplálta. E vonás és az a tény, hogy Murányban az élet s a leányok nevelése kizárólagosan magyar volt, hogy családi körét erős kézzel vezette, birtokait megtartotta s az országos politikától semlegesen tisztán az övéinek élt: Széchyné emlékét minden időben kísérni fogja. Ebbe az udvarba nagyon jól beleillett Jolsvai János deák, kinek ez egy munkáján kívül, sem más munkájával, sem nevével nem találkozunk az irodalomban. Tagja volt ama rendnek vagy czéhnek, melybe magát sorozta, s mint egy író deák, ki úrasszonya számára magyar imádságokat ír és magyar verseket másolgat, érdemes alakja XVII. századi művelődésünknek. Könyvecskéje s Madarász műve között aligha nincs valami közelebbi összefüggés. Ez utóbbi Sennert Dániel elmékedéseit fordítja, ő meg imádságokat irogat. Mint aféle ügyes udvari deák alkalmasint megsejtette kegyes patrónája óhaját, kit ez idét már a hitnek kétségei bántottak, kinek épen úgy szüksége lehetett Sennert elmékedéseire mint, Jolsvai imádságaira, s a hét penitenciás zsoltárra, melyet könyve végére tűz.

Sajátjai-e az imádságok, nem tudom, de a hét zsoltár fordítása aligha való tőle. Ezek egyike két íróra utal Balassa Bálintra és Nyéki Vörös Mátyásra, a mennyiben ama hét zsoltár között ott van az LI psalmusnak egy átdolgozása, melyet Szilády Áron a maga Balassa kiadásában a LXXXIX vers gyanánt közöl s az ahhoz írt jegyzetében s *Előszavában* Nyéki Vörös Mátyásénak vél. E költemény a Béza Th.-féle átdolgozás után készült »Végtelen irgalmú« kezdődő vers, mely a penitentiali zsoltárok között a negyedik, s melyet a Balassa-kiadásból s főként katolikus énekes könyveinkből már régebben is ismerünk. De ugyancsak katolikus énekes könyveinkből ismerjük a többi hatot is, úgy hogy nem e zsoltárok, hanem lehető írójuk körül kell tapogatoznunk.

E hét penitenciás zsoltár a VI., XXXII., XXXVIII., LI., CII., CXXX. és a CXLIII., melyeknek Jolsvai kéziratában található átdolgozásaik, kezdő soraik szerint a következők:

1. VI. zs. Meg ne feddj engemet . . . És meg ne ostorozz . . .
2. XXXII. zs. Boldogok, az kiknek . . .
3. XXXVIII. zs. Meg ne feddj engemet . . . És meg ne verj . . .
4. LI. zs. Végtelen irgalmú . . .
5. CII. zs. Uram, hallgasd meg szómat . . .

6. CXXX. zs. Sok háborúságban, Szivem . . .

7. CXLIII. zs. Hajtsd meg füleidet . . .

Közülök a negyedik azonnal Balassát juttatja eszünkbe, míg a többi után való keresgélésünkből meg tudjuk, hogy ez a hét penitentiás zsolttár, úgy a mint van, csupán szövegbeli változásokkal, megvan a XVII. századi katolikus énekes könyvekben, és pedig a Cantionale Catholicumnak első (1676) és második (1719) kiadásában, a 638—644., illetőleg az 541—549. lapjain, továbbá a Cantus Catholici második (1675) és harmadik (1703) kiadásában, a 157—164., illetőleg a 213—219. lapjain. Azonkívül a XXXII. zs. átdolgozása a Cant. Cath. 1674. 445. lapján, s a VI. zsolttár, Meg ne feddj stb. az Ács Mihály Zöngedező Menyei karának . . . lapján, míg az LI. zs. átdolgozása megvan Rimai J. Epicedionjának XVI. századi Bártfai kiadásában, a Balassa Rimai-féle Istenes Énekek több kiadásában s végül Sziládynál a Balassa-kiadásban a 142. lapon. E költemények így, egybe foglalva, a mint vannak, legelőször 1638-ból, Jolsvai deák kéziratából ismeretesek, azután a XVII. század végén megjelent katolikus énekesekből, közülök egy már a XVI. századi Epicedionból. Szerzőjük eddig ismeretlen, csupán az LI. zsolttáré ismert, illetőleg vitás. Mert bár Balassáénak tartottuk, de Szilády egykorú tanút idéz arra, hogy Nyéki Vörös Mátyásé. Rimai Epicediumának a debreczeni kollégium csonka példányában egy XVII. századi kéz e verseket, melynek fölírása ott is így hangzik: »Ezt a psalmust a Béza verseiből ő maga (Balassa) fordította ki, csak halála előtt való betegségsége« a következő jegyzetet csatolta: »Bizon nem [szerzette] mert Vörös M[átyás] Nagi Giőri ka[nonok] szerzette, Ba[lassa] soha nem is lá[tta]«,¹ mint Szilády az énekhez írt jegyzetében (325. l.) közli. Szilády ez egykorú tanú hitelére támaszkodva, nem tartja lehetetlennek Vörös Mátyás szerzőségét, sőt a *Bevezetés*ben Balassa szerzőségét »alighanem tarthatatlannak« mondja. Ez eddig nyílt kérdés, melynek eldöntése most már nem csupán azért érdekes, hogy azzal a psalmussal Balassa költszetét vagy Nyéki Vörös Mátyásét gazdagíthatjuk-e, hanem azért is, mert e zsolttár révén már hat költeménnyel gyarapítjuk Balassát, vagy Nyéki Vöröst. Miután e hét penitentiás zsolttár egyike nem is egy, hanem két író nevével van egybekötve és szerzője maig vitás maradt, nem elégedhetünk meg azzal, hogy azokat félretéve, oda soroljuk ama nagy számú énekek közé, melyek ismeretlen szerzőiktől elszakasztva, mint a XVI—XVII. századi ének költészet zöme, megbolygatás nélkül elpihentek. Mert bennök szoros összetartozást látunk, nem csupán külsőségeik szerint, hanem alapgondolatuk, hangulatuk és költői megjelenésükön kívül, amaz egység alapján, mely a bennök kifejezett dogmában nyilvánul. E szoros egybefüggés mind a hét költeményt egy író munkájának

¹ A [—] való kiegészítése tőlem ered.

mutatja, s ha eldönthettük, hogy a vitás éneknek ki a szerzője, minden valószínűség szerint megtaláltuk a többi hat ének szerzőjét is.

Egybe tartoznak-e ezek a zsoltárok csakugyan, azaz van-e bennök annyi s oly szoros rokonság, hogy annak alapján egy írótl eredők lehessenek, és peddig attól, a kié a vitás LI. zsoltár?

Nem szabad elzárkóznunk bizonyos külsőségek elől, melyek a zsoltárok megjelenésében föltűnnek. Ilyen, hogy mind Jolsvainál, mind később a katolikus énekeskönyvekben, együtt, mintegy összetartozó sorozatban, egy cím alatt: »Szent Dávid hét penitencia tartó Soltári« szerepelnek, s így szerepeltek bizonyára ama kéziratokban is a honnan Jolsvai, vagy az énekeskönyvek szerkesztői másolták, illetőleg gyűjteményükbe felvették. E jelenségnek mélyebben fekvő oka van, mint az énekek hangulatában, költői alapjában, illetőleg alapgondolatában. Valóságos dogmai, változhatatlan hitágazati jelentősége, melyet az egyház mindenkor őrzött s melyet kötelezőnek ismert. E hét zsoltárt az egyház egyik szentségének a penitencia-tartásnak vagy bűnbocsánatnak liturgiai képviselőjévé tette, mint olyanokat, melyekben a bűnbánat és vezeklés gondolata a legjobban van kifejezve. Ezek dogmai egy ségben vannak s mind annak kifejezésére szolgálnak, a mit a katolikus egyház a bűnbánat erényének nevez, a bűnnek beismerését, az igazolásra való törekvést az istenért s az istenben való hitet és bizodalmat. E szerint meg van bennök a belső kapocs, a költői inditek egysége, a bűnbánat, a büntudatból fakadó bűnösség fájdalma s az istenben való hit reménye, meg van hangulatuknak és költői céljuknak közössége. A katolikus egyház a penitencia-tartást szentségei közé sorozta, annak gyakorlását hiveinek köteletségévé tette s úgy a lelkipásztornak, mint a közönségnek törvényeket szabott, annak a szentség kiszolgáltatását, ennek a vele való élet megszabó intézkedéseiben. A hét zsoltár énekeltetése által tanítását liturgiájában is kifejezésre juttatta.

Ezen az alapon nem fog föltűnni, hogy a protestánsok énekeiseiben e hét zsoltárt egy sorozatban összegyűjtve nem találjuk. Mert a protestáns fölfogás nem ismeri a bűnbánat-tartást, csupán a bűnbánatot, nem tekinti szentségnek, csupán a megjobbulásra vivő útnak. A két egyház fölfogásának e különbségét énekes könyveik is éreztetik, míg a katolikusok együtt adják azokat, a protestánsok mindeniket meghagyják a maguk helyén, a zsoltárok eredeti sorrendjét tiszteletben tartva. Föltűnő lehet, hogy ez énekeknek szóban forgó átdolgozásai csak elvétve fordulnak elő az alábbiakban, de e jelenség nincsen magyarázat hián. A XVII. században Sz. Molnár Albert zsoltárai, majd az öreg Graduál fordításai visszaszorították a másféle zsoltárátdolgozásokat, vagy csak a régi, kedvelt átdolgozásokat tartották meg. Így jártak ez átdolgozások is, s miután azelőtt egy protestáns énekes könyvbe sem jutottak bele, a későbbiekből is kimaradtak, mert azok, a mint az egyhá-

zak fölfogása minden irányban határozottan megvolt állapítva, a föltétlenül protestáns szellemű énekek között már nem foglalhattak helyet. Ez átdolgozások egy sorozatban dogmailag is ellentétben voltak az új vallás tanításával s a megfelelő zsolttárok külön-külön még régebbi s elfogadott fordításokban vagy átdolgozásokban már úgy is ismeretesek voltak. Talán közre játszott ebben az is, hogy e sorozat átdolgozóját vagy fordítóját emlékezet szerint ismerték, s akár Balassát, akár Nyéki Vörös Mátyást tekintették szerzőjének, volt okuk ezt föl nem venni, hiszen Balassa hite hagyott, Vörös Mátyás pedig katolikus pap volt. Míg e gondolat öntudatosá tehetette a katolikus szerkesztőket, kiket sem a dogmai, sem az esetleges ismert szerzőt érintő mozzanatok nem akadályozhattak abban, hogy e hét zsolttárt föl vegyék, addig a protestáns énekes könyvek szerkesztőit a dogmai alapon kívül, az énekek írójának személyi vonatkozásai is visszatartották.

Pedig e zsolttár átdolgozások külön-külön megállottak, vagy csekély módosítással, megállhattak volna a protestáns gyűjteményekben. A zsolttárok éneklése, írása vagy átdolgozása a protestantizmusnak állandó kísérője, és jellemzője, Franciaországban zsolttárosoknak hívták a protestánsokat s nálunk is a zsolttáros költészet művelése egybe forrott az új vallás fogalmával. Fordításokban Székely Istvántól és Gálszécsitől kezdve mind maig nagy buzgalmat fejtettek ki, s míg a katolikus énekes gyűjtemények úgy szólván csak szemelvényeket adtak szent Dávid költészetéből, a protestánsokban meg találjuk mind a 150 zsolttárt. Szenczi Molnár Albert előtt és után a jelenkorig hányan s menyi szerencsével merítették az ó testamentumnak e gazdag forrásából? Hiszen a zsolttáréneklés a protestáns liturgiának alkotó eleme, s a zsolttár-költészet ennek következtében az új hit irodalmának egyik legjelentékenyebb eredménye. Ha általában így állunk a zsolttárokkal, az általános szempont nem zárna ki, hogy ez a hét zsolttár a maga helyén föl vehető nem lett volna. De közelebbről nézve eme zsolttárokat, nem találunk elegendő alapot arra, hogy miért voltak kirekesztve, mert ezek a Dávid zsolttárok megfelelőinek inkább átvételei, mint átdolgozásai. Bennök nem csupán az alaphang egy, hanem a gondolatok egymásutánja, sőt a legjellemzőbb kifejezések és képek is, és így nincs annak oka, hogy ez átdolgozások dogmailag más megítélésben részesüljenek, mint a milyenben részesült a zsolttárok könyve, illetőleg a szóban forgó hét zsolttár. Igazoltnak látszik tehát az a föltevésünk, hogy, a menyiben ezeket az átdolgozásokat öntudatosan mellőzték, azok írója miatt mellőzhették.

Nehéz dolog lenne azt bizonyítani, hogy e hét vers nem egy kéztől való, míg annak ellenkezőjét kimutatni alig kerül fáradságba. Első sorban gondoljunk arra az egységre, mely már e hét vers czimében van, hogy t. i. mind a hét a penitentiartató zsolttárt dolgozza fel; másodsorban a feldolgozás módjára, hogy szerzőjük gondosan követi Dávid király költeményeit, nem csupán alapgon-

dolatában, hanem még a legjellemzőbb képek átvételében is; harmadszor arra, hogy e versek menete, szólama (dictio) s verselésüknek külső formája mindenben egy kézre mutat. E versek tehát egybe tartoznak, mint egy sorozatnak egymásba átjátszó tagjai, forrásuknak rokontermészetű feldolgozása, külső alkatuknak azonossága, s a bennök végig vonuló alapgondolat s annak kifejezéseül szolgáló hangulat közössége által. Mint egy bűn-valló és bűnbánó léleknek, marczangoló öntudatát, emésztő aggodalmait és istenben való rendületlen hitét kifejező külsőségeikben is rokon költemények, egy íróra mutatnak, egy íróét sejtetnek.

Ki volt ez az író? Mint említettük, régebbi irodalmunknak két alakjára kell gondolnunk, arra a kit az Ll. zsoltár szerzőjének tartanak, Nyéki Vörös Mátyásra és Balassa Bálintra.

Nyéki Vörös Mátyás életéről és irodalmi munkásságáról ez ideig kevés adatunk került a nyilvánosságra. Csak éppen annyi, hogy korát meghatározhassuk, működéseit nagy vonalakban föl-tüntethessük. Saját kezétől származó könyvek tábláira irt bejegyzéseiből 1602-ből találkozunk nevével, a mikor magát Majori Cancellariae Hungariae Locariusnak mondja. Ez időtől 1611-ig folyt életéről nincs értesülésünk, de miután 1611-ben győri kanonokká lett, ez évtől szerepel a győri kanonokok lajstromában, azt kell hinnünk, hogy egyháza szolgálatában érdemes munkát végzett s ennek elismeréseül kapta a győri püspök Napraghy Demeter idejében kanonoki kinevezését. Győrnek egy 1617-iki ház lajstromában is szerepel a neve, mint Szent-Lászlóközi háztulajdonosé, s ugyanez évből (1617) van egy-könyvébe való bejegyzése, mely szerint ő akkor »Cruciger Soproniensis et Canonicus Jauriensis« volt. Mint győri kanonok írta *Dialogus*¹ című munkáját, melynek utolsó versében:

»Hogy az megtestesült isten születését
Uj hálaadással jött uj esztendejét
Ezer hatszázhuszban szentelnék szent nevét
Nagy Győr városában érék ennek végét«

maga tanúsítja, hogy 1620-ban még Győrött volt. 1626-ban ugyancsak egy könyvbejegyzésében Parochus de Gócsnek (?) mondja magát. Meddig maradt Győrött s mikor ment ki Gócsra, nem tudjuk s így azt sem tudjuk, hol írta amaz imádságos könyvecskét, melyet a N. Múzeum könyvtára nem régiben megszerzett.² Az 1611. nagyszombati zsinat határozatainak első részében, azt olvassuk, »hogy az ország több vidékein a plébánusuk tudatlansága vagy éppen nem léte miatt a nép a protestáns papokat keresi föl« s így a zsinati végzés megbizta a püspököket, hogy a papi pályára

¹ Dialogus, azaz: Egy kárhozatra szállott gazdag test és léleknek siralommal teljes egymással való keserves panaszolkodó beszélgetések. Bécs 1625. 4 r. 22 szltan levél. (Szabó K. I. 545. sz.).

² Imádságos könyv: 16 r. 92 levelet tartalmazó kézirat 1625. tájáról (54. Oct. Hung.)

készülő ifjak neveltetéséről gondoskodjanak, addig pedig maguk is hirdessék isten ígését és káptalanjaik tagjaival láttassák el az üresen álló plébániákat. Aligha tévedünk, ha Vörös Mátyásnak Gócsra való kirendelését e zsinati végzésen alapulónak tartjuk. Talán itt, parochiájának elvonulást ígő nyugalomban írta imádságos könyvét, mely 1625 táján készült, a mikor magát »szegény bűnös embernek« vallja, ki »az irgalmas Uristenhez, irgalmasság kérő esedezéseit és imádságát« írja. E könyvecskében latin és magyar nyelvű dolgozatok vannak. A boldogságos szűz tiszteletére czélzó latin dolgozatok s irgalmasság kérő imádságai. Közben néhány latin beszéd, köztük egy a született gyermek Jézushoz, az 1625 évknek szerencsés elkezdéseért, mind végig való üdvösséges folyásaért, azután néhány magyar szövegű hálaadás, kegyelemkérés és egy könyörgés magyarul az én hugomnak Ilonkának az hitben való állhatatos gyarapodásáért a szeplőtelen Szűz Máriához.« Ez az ő huga, kiről a fol. 1^b *Notandum* alatt megjegyzi; altera soror mea Helena, nata est secunda Martii anno 1599. in pago Temerd (Komárommegyében) ex generosa Domina Rexonia (?) Ladány. Ugyanott följegyzi azt is, hogy »soror mea Judith, filia Domini Fratris Stephani Radványi, nata est ex Domina Sophia Huszár . . . in pago Nagy Eolybeo (Ölbő Komárommegyében) anno domini 1607 etc.« e két bejegyzés alapján, mindkettő Komárommegyére mutatván, valószínűnek tartjuk, hogy az a Michael Veros, Comaromiensis, kit a bécsi egyetem magyar bursájába 1588-ról beírva találunk (Fraknoi, XVI. sz. isk. tört. 235. l.), a mi Vörös Mátyásunk s nem lehetetlen az sem, hogy valami rokona ama Veres András, ki mint tatai alkapitány 1651-ben, hirdettette ki nemeslevelét.¹ Ha ez a föltevés valószínű, akkor a mi Vörös Mátyásunk nem tartozott a nemesek közé, a mit bizonyítani látszik az is, hogy a Komárom-megyei kétségtelen nemesek között ebből az időből nem ismerünk Vereseket. Micsoda összetartozást sejtünk sorornak nevezett testvérei Judith és Ilona között s ő között — ezt nem merjük feszegetni. Ha Ilona valóságos testvére volt, akkor anyja Ladányi-leány, apja szerint eredetére nézve még mindig baranyai lehetett, a minék magát egy 1633-ban kiadott oklevelében vallja, de lakóhelye szerint komáromi volt. (Akad. Ért. 1856.)

Élete további sorsáról megint egy munkája tudósít. A Tinnabalum Tripudiantium,² melynek: A négy végső dolgokról irt verses elmélkedése negyedik részét befejező szakaszok elsejében így ír:

»Ezt a kicsiny munkát vékony értékében,
Rendelé magyar szó folyással versekben
Ezer hatszáz huszonkilencz esztendőben
Szombat városában való lételeben.«

egy lelki vitézlő, Toldy szerint Nyéki Vörös Mátyás. Írójának

¹ Gyulai B. Komáromváros és megye történetéhez.

² Pozsony 1636. (Szabó K. I. 664 sz.)

érdeme, hogy e magyar szófolyással versekbe rendelt tanító költemény egy század alatt hat kiadást ért. 1638—40-ben pápóczi prépostnak s 1642-ben ugyanott a boldogságos szűzről nevezett Szent-Ágoston rendi perjelnek találjuk őt.¹ Ez időből valók könyveibe tett ama bejegyzések, melyek őt praepositus S. Salvatoris de Pápócz gyanánt ismertetik és hihetőleg későbből való a vicarius Jauriensis bejegyzés. Pályáján való haladásáról ezek a szórványos adatok tanuskodnak s azt mutatják, hogy mindvégig fokozatosan ment előre az egyházi rend lépcsőin. 1611—1641-ig, harmincz esztendő telt a győri káptalanban, mert a pápóczi prépostságot 1366-ban Kálmán püspök a győri káptalanba kebelezte be, s a prépostnak a karban az örkanonok után szabta meg a maga helyét, s a Szent Adalbert rendi perjelt közvetlenül a pápóczi prépost elé helyezte. Vörös Mátyás e szerint még az utolsó években is emelkedett rangban és hihetőleg tiszteletben is. Ezenközben Nagy-Szombatban is volt 1629-ben, mint láttuk, de hogy miképen jutott oda — nem tudjuk. Ha elfogadjuk Toldy állítását, őt kell tekinteni a Tintinnabulum szerzőjében ama lelki vitézlőnek.

Irodalmi munkásságát még négy, kéziratban maradt Mária-hymnuszsal kell kiegészítenünk, melyeket a Győri Tört. és Rég-Füzetek (1861) közölt, s ezen a réven meg kell igazítanunk Balogh A. tévedését, ki őt 1588-ban élt XVI. századi írónak hiszi. E tévedés onnan eredt, hogy a Mária-himnuszok egy, 1588-ban kiadott könyv tábláján és lapjain maradtak meg, mintha az efféle bejegyzések szükség szerint egykorúak lennének e könyv kiadásával. Nem természetesebb-e, hogy Nyéki Vörös Mátyás később írta bele a maga verseit, s hihetőleg 1625—1641 között, a mikor már mint pápóczi prépost, a Mária-kultusznak úgyszólván hivatalos énekese volt. Mert Pápócz, a magyarországi Mária-tiszteletnek egyik kiválóbb helye volt, hol, mint a Mennyi korona² mondja: »nagy áetosságok voltak, de az háborúk miatt elpusztulván az klastrom, megkisebbedett ugyan az áetosság, de nem szűnt meg teljességgel.« E klastromot 1365-ben Magyar Pál mesternek elmaradtott özvegye, született Gelsei Margit asszony építette, mely már 1366-ban a győri káptalanba bekebelezetett, s ugyanő 1367-ben tett újabb alapítványával ott a Boldogságos szűz tiszteletére prépostságot is rendelt. Az a tény, hogy Vörös Mátyás itt prépostságot nyert, úgy látszik befolyással volt irodalmi működésére, vagy talán épen írói működése, melynek nyomai Mária-énekeiben mutatkoznak, lett volna befolyással arra, hogy azzá legyen? Ez a kérdés egyelőre bizonytalan. Hihető, hogy a két körülmény egymást erősítve, összejátszott, s hogy így őt a Máriatiszteletnek egyik munkásává avatták. Ez irányú munkásságának eddig ismert gyümölcsseinél tanító-

¹ Rupp: Magyarország helyrajza.

² H. n. 1696.

költeményeiben hivebb emlékeztető oszlopot állított magának, melyen a *Dialogus* és a *Tintinnabulum* címei vannak maradandóbban bevésvé. Maga az a tény, hogy amaz három, emez hat kiadásban jelent meg 1711-ig terjedő könyvészetünkben, eléggé beszédes, de az, hogy ez utóbbit némelyek Pázmánynak, némelyek Kohárynak tulajdonítják, még beszédesebb.

Mindabból, a mit Vörös Mátvás irt, egy erős moralistára kell következtetnünk, a ki azonban a keresztyén erkölcsi fölfogást saját korának a mind jobban erősödő katolicizmus és dogmái szerint magyarázza. Irataiban hű és következetes hirdetője a világi gyönyörűség mulandó voltának. Mindenütt a túlvilági életre figyelmeztet, hogy korholja a bűnösöket, megtérésre indítsa az eltevelyedetteket és elrettentsen a büntől a pokolnak szörnyű képeit mutogatván s istennek tetsző életre csábítson a menyországnak örökkön tartó diadalmával. Elve, a mit a *Tintinnabulum*ban olvasunk; hogy:

»Hasonló az élet téli verőfényhez,
Vizi buborékhoz és kristály üveghez,
Szalmatűz lángjához s romlandó cseréphez«
Estveli árnyékhoz, egy napi vendéghez. (1636. kiad. 22. lap).

a mit prózában úgy oldhatnánk föl, mint a Vanitatum Vanitas magyarázatát. E tételének megénekelésére két nyomtatott művében készült. A *Dialogus*-ban Szent Bernátnak csodálatos álmát foglalja a versekbe, tanulságos példaképen, a mint egy koporsójából kiszállott test s a hozzátartozó lélek bűnbánattól lesújtva kárhozatra jutnak, a *Tintinnabulum*ban a négy utolsó dologról elmélkedik. Megmutatván, hogy milyen csalárd a világ, arra tanít, hogy az embernek nem kell a csalárd világhoz ragaszkodnia, hogy az emberek ne akarjanak hívságosan élni, mert a ki magasra tör, nagyot esik míg a ki lent marad, nagy bátorságban van, mert minden, a mit a világ nagyra böcsül, semmivé leszen. Hogy tehát mindenki gondoljon az utolsó dolgokra a halálra, az utolsó ítéletre s a túlvilági életre. Mennyi példával s milyen hosszasan bizonygatja ezt a maga »Csengettyűjében,« példáit a bibliából, a történelemből, a természet világából, sőt még a magyar históriából is szedegetvén. Ha e versekben nem volna gyakran sok jó közmondása, népies szólama, eredeti szókincese, s mindenek felett maguk e versek nem volnának pattogók: bizony nagy fáradság volna végig hallgatni e folytonosan egy híron variáló erkölcsi éneket. S még így is, mennyire laposak és nehézkeseek e meg nem szűnő sorozatnak egyre ismétlődő tételai, szentencziái és tanításai. Vörös Mátvás nem volt poéta, csupán verselő, még pedig ékesgető, jó magyarságú verselő, a kit kora talán e vonásai miatt szeretett meg. Őt mindig elborítással fenyegette a mondani valók áradatja, ha verset irt, ha prózát. Halmozottan, bőséges beszéddel, hosszú mondatokkal és széles kifejezésekkel terheli meg stíljét, mely mint az ár, fölvett min-

dent, gyöngyöt és kavicsot, tiszta forrásvizet és iszapos hullámokat. Szinte sajnáljuk, hogy ez a törzsökös magyarságú író nyelvének gazdagságát, elméjének gyakran felvillanó fényét egyhangú tanításaiba és hosszan folyó, laza mondataiba temette. Egyénisége megítélésekor ne hagyjuk figyelmen kívül, hogy ez az ember mindenizében tiszta és érintetlen magyar volt. Magyar véreinek szenteli verseit, magyar eseményeket sorol elő példáiban s nem egy helyen érdekes kortörténeti részleteket sző bele intelmeibe. A magyarságnak egyik kitűnő vidékéről való s Győrött élte le földi vándorlásának javát s abban az időben, a mikor Győr még nem németesedett el. Innen magyarázzuk nyelvének eredeti tisztaságát, szólamainak törülmetszett voltát s közmondásainak nagy számát a minék még maig megvan a maga jó hatása. Hihetőleg ennek kell tulajdonitanunk, hogy munkái annyi kiadást értek.

E benyomásoknál sokkal kedvezőbbek azok, melyeket rá, egyéniségére vonatkozólag műveiből s adatainkból merítettünk. A győri püspöki könyvtárban meg van könyvtárának egy töredéke, mindenik kötetben az ő szépen vont írása, a N. Múzeumban lévő kézirata a csupa gondosság és figyelem nyomát mutatja. Imádságainak eredeti szövegét későbbi javításokkal toldásokkal és változtatásokkal csiszolta s e második írás már öregebb ember kezét ismerteti meg. Mint olyan ember, ki Bécsben tanult s ott az európai műveltségnek részesévé lett, írataiban is szélesebb kört, gazdagabb világot, a történelem s a klasszikusok ismeretét árulja el, s mindazt bizonyos magyaros színnel vonja be. Már utaltunk arra, hogy érzésében és nyelvében, gondolkodásában és kifejezésében mennyire magyar volt s őt bátran számíthatjuk a XVII. századnak tiszta magyarjai közé. Erzéseinek gyöngédségéről szól imádsága, melyet Ilona hugának a hitben való megerősödéseért szerzett s izlésének fejlettségéről az a kis kéziratos könyvecske, melybe a Rosariumot s imádságait írta. Folytonos emelkedését egyházi szolgálatában való kiválóságának kell betudnunk. Hiszen maga mint nem rangbéli szülők gyermeke, csupán egyéni érdemeire és hivatalos működésére támaszkodhatott, melyek valóban nagyon becsesek. Ájtatossága, buzgósága és erkölcsi fölfogásának az egyházi mérték szerint való teljessége, tanítói hajlandósága és hitében mutatott mély elmerülése ötlenek élénk munkáiból. Eme vázlatos jellemzést egészítsük ki még azzal, hogy iratai szerint demokratának kell őt tartanunk, a krisztusi tanítás értelmé szerint, kinek minden ember testvére a ki a rangokat, előjogokat lenézi. Hányszor ismétli a füstös nemes levelek hiába valóságát.

Ha a vitás LI. zoltár szerzőjét ebben a »szegény, bűnös emberben« keressük, s emberi jellemét és költői vagyis írói működésének sajátosságait fontolóra vesszük: alig találunk abba nelegendő alapot arra, hogy amaz ének szerzőségét az ő javára dönthessük el. Ama zoltár, s azok, melyeket vele összekötöttünk, egy erősen költői lélek kifejeződései, még pedig őszinte bűnbánattól s mély

hitből fakadók. S ha ez alapvonás meg van is Nyéki Vörös Mátyásban, hiányzik belőle a liraiságnak az a mértéke, a melyet ama zsoldtárok föltételeznek. Őt tanulmányai, elmékedései és hajlama az erkölcsi igazságok szószólójává, de nem lírikusává tették. Mindenben inkább az oktató, mint az éneklő szerepét mutatja. Költeményeiben általában inkább eszméltető és fejtegető, még kisebb darabjaiban is inkább moralista és lelkipásztor, mint költő és lírikus. Elmékedéseiben ugyan eleget foglalkozott ama gondolatokkal, melyeket a penitentia-tartó hét zsoldár alapjaként ismerünk, de abba a hangulatba, melyből azok fakadtak, alig tudhatta magát beleringatni, s ha tehette is, nem tudta volna úgy kifejezni. A halál és az utolsó ítélet tárgya a Tintinnabulumnak, a bűnös test és vétkező lélek gyötrődését festi Dialogusában, Imádságos könyvében a bűnből való megtisztulásért, a bűn setétségéből való kiszabadításért könyörög s bűneiről igaz vallomást is teszen, sőt *Csengettyűjében* a penitentia-tartást is fejtegeti, de csak úgy érintőleg. De mind e helyeken inkább keresztyéni hitének mélységéről, elmerült lelkének alázatosságáról, papi buzgóságának őszinteségéről s ájtatos kedélyének nyíltságáról győz meg, mint lírai képességéről, mely mind-ezt a pathosz erejével áthatva, költőileg kifejezni vagy éreztetni tudná. Azokban az énekeiben, melyek Mária tiszteletéről szólnak, még legközelebb jár a himnusz költőhöz vagy zsoldár-íróhoz, de ezekben inkább pápóczi prépost, kinek hivatalánál fogva a Boldogságos szüzet versben és énekszóban egyaránt dicsérnie kell, szólal meg, mint az a lírikus, ki a penitentia-tartásnak kemény s kínzó vallomásait s istenben való mély hitét, keresztyén buzgóságát olyan erősen fejezte ki.

Írói talentumának e különböző vonása mellé még néhány körülményről kell megemlékeznünk, ha meg akarjuk erősíteni ama föltevésünket, hogy az említett zsoldtárok szerzője nem a nagygyőri kanonok.

Vörös Mátyás 1641-ben mikor pápóczi perjel volt, legkevesebb hetvenhárom éves volt, ha ugyan nem öregebb. E hosszú életnek irodalmi emléke ez idő szerint két nyomtatott munka, egy kis kézirat s néhány Mária-ének. Úgy látszik nem volt nagyon munkás író, hivatali elfoglaltsága, talán a káptalannak zivataros évei, talán egyéni hajlandóságai is inkább a gyakorlati föladatok elé állították s nem adták meg neki a beható munkára alkalmas időt és nyugalmat. Arról meg épen semmi emlék nem maradt, hogy az egyházi költészettel általában, zsoldár fordítással különösebben, foglalkozott volna. S ha hitelt adunk Rimai Epicedionja amaz állításának, hogy az LI. zsoldárt Béza verseiből fordították, nehezen tudnánk magunknak megmagyarázni, hogy a vallásához annyira hű, papi fogadalmában oly erős kanonok miképen tekintette volna példány képül a híres hugenottát. A kedvelt zsoldár fordító s a kálvinizmusnak merész vallás-bölcsésze s Kálvinnak a genfi papságban utóda s ennek zsoldár fordításai alig ihlethették a nagy győri

kanonokot. Mindezek után kétségbe vonjuk ama XVII. századi bejegyzés hitelét, mely az Ll. zsolnárt Nyéki Vörös Mátyás szerzésének mondja s azt hisszük, hogy annak följegyzőjét a nyomtatásban megjelent munkák népszerűsége egyszerűen félrevezette. Vele, a hirtelen, tehát nem teljes hitelű bejegyzővel szemben egy teljes hitelt érdemlő tanút nevezünk meg: Rimai Jánost, ki többször említett Epicedionjában határozottan megmondja, hogy azt a zsolnárt még halála előtt maga Balassa fordította Béza verseiből.

Ha Rimai maga nem volna elegendő, hivatkozunk az Istenes énekek többi XVII. századi kiadásaira, s arra a köztudatra, mely e vers szerzőjét Balassa Bálintban kereste és találta meg; hivatkozunk ama belső okokra, melyek magában e versben találhatók, sőt miután mind a hét penitentiás zsolnárt egy kéztől valónak tartjuk, eme versek és Balassa költészetének belső összefüggésére.

Az a hangulat, melyből e hét zsolnárt fakadt, Balassa lelkét, már jóval halála előtt elfogta, s azon holtáig uralkodott. Tanúi ennek a LXII. LXIII, LXIV, LXVI, LXXXIII, LXXXV s főként a LXVII énekek. Balassa életében, életének ma már meglehetősen ismert folyásában, minden meg van arra, hogy e hangulat fejlődését s a penitentiás zsolnárokban való kicsinosodását megérthessük. Szerencsétlen körülmények között hánykódó élete, gyermekkorának szomorú emlékei, elhibázott házassága, rokonaival való sokszoros pörlekedései majd elmarasztaltatása, vagyoni romlása, idegenbe való elbújdosása eléggé érthetően magyarázzák reményességének elvesztését, a világban való csalódását, kétségbeesését és lemondását. S míg eleintén az istenben vetett hit őszinteségével fohászodik, hogy mindent eltúr, csak orczáját ne kelljen piritva látnia, míg később belátja a megtérés hasznát és fölfogja értékét, utóbb már csak az Istenben bíz, neki ajánlja föl lelkét és tőle várja bűnei bocsánatát. E hangulatait éreztető költeményektől csak egy lépés választja el a hét penitenciái zsolnárt, melyekben megadja magát sorsának, fölemeli lelkét istenéhez s a legteljesebb bűnbánat hangján szólal meg, mindenben istene kegyelmére bizván magát, mindent a bűnbocsánatot hirdető kijelentéstől vár. Balassa hogy katolikussá lett, mindjobban közeledett a katolicizmushoz e tényt életében Campianus fordítása, költészetében a penitentiás zsolnárok éreztetik a legjobban. Ismerve Balassa költészetének őszinteségét, s figyelmezve e hét zsolnárra, el kell ismernünk, hogy mindazt, a mi bennök van, rajta kívül senki sem mondhatta volna el több joggal. A mit ellenségei üldözéséről, azok maguk viseléről, saját nyomorúságáról mond, mind őszinte vallomás, mely egy vagy más formában már egyéb verseiben is alakot öltött, melynek okát életrajzában pontosan megtalálhatjuk. Balassa versbe foglalta a szent Háromság dogmáját, mért ne foglalhatta volna össze a bűnbocsánat dogmáját ama hét zsolnárt eléneklésével, melyet a katolikus egyház erre rendelt, s mért ne gyarapíthatta volna költészetét eme zsolnárokkal, mikor addig is annyit fordított? S ho-

gyan kerülhetne volna ki a maga nagy nyomorúságában épen ezeket a zsoltárokat, melyeket a koronás zsoltáriró épen az ő bajában szenvedők megnyugtatóására szánt! Szegény Balassa, neki már csakugyan utolsó menedéke volt az egy igaz, mindenható s bűnbocsátó Isten, egy czélja lehetett hitében boldogan, bűneitől megmenekedve, lelkében megnyugodva Istenéhez térni. Ezt éreztetik eme zsoltárok s épen azért nem csupán számot jelentenek, a mely verseit gyarapítja, hanem egy életrajzi adatot, mely nélkül életének ismerete, szinte csonka volt. Az a sok bú és bánat, azok a nagy szenvedések és hosszú üldöztetések, melyekbe boldogan kelő napja lebukott, az a keserű és fájdalmas hang, melybe szerelmi dalaival vidám és tiszta csengésű akkordjai elfűltak: maig szinte befejezetlenül hatottak ránk. Ma e költemények által, melyeket halála előtt írt, életének és költészetének utolsó adatát birjuk: egy megnyugtató tudatot, hogy a hit ereje fölemelte és lecsendesítette lelki viharait; egy mélyen rezgő végakkordot, hogy lirájának elhaló hangjai a hitnek örök fejedelmét illették.

Penitentiát tartó VII zsoltár.

I. Ps. VI.

1.

Megne fedj engemet
Uram felgerjedett
Haragodnak tüzeben.
És meg ne ostorozz
Bűneimnek gonosz
Érdemejért mérgedben;
De könyörülj rajtam
Mert megnyomorodtam
Membűzhedt sebeimben.

2.

Megrekedett folyta
Feldagadott habja
Lelkem csendes vizének.
Meddig hallgatsz Uram
S nem könyörülsz rajtam
Helytt nem adsz kérésemnek.
Fordulj hozzám immár
Mert lelkem téged vár
Adj erőt betegednek.

3.

Mert a föld gyomrában
Pokolnak torkában
Nem említnek téged,
Nincs ott az ki vallja
Nincs ki magasztalja
Dicsívén szt. nevedet.
Mert voltak s megholtak,
Világból kimultak
Érzik itéletedet.

4

Megszáradott bennem,
Óhajástól szívem
Szemem könnyullatástól
Mert éjenkint ágyam
Nyugodalmas házam
Ázik sok siralmimtól.
Tőled elvételtem
S csak bé nem nyelettem
Ellenségim torkától.

5.

De már gonosztévők
Ártatlan vérszopók
Fussatok távol tőlem,
Mert a magas menybe
Isten eleibe
Hatott siralmas versem.
Meghallgatott engem,
Pirulj ellenségem
És távozzál el tőlem.

6.

Dicsőség Atyának
S az ő szent Fiának
Dicsőség szent Léleknek
Az három személyben
És egy természetben
Egy igaz istenségnek.
Miképpen kezdetben
Most és jövődőben
Dicsőség az Istennek.

II. Ps. XXXI.

1.
Boldogok, az kiknek
Undok vétkeiknek
Sebét az Úr befédte.
Mint idegen bűnnek
Tulajdon vétkének
Büntetését nem vette.
De sőt jóvoltából
Bűneit lelkéből
Az Isten letörlötte.

2.
Én pedig vétkemet
Födözvén sebemet
Bánatban elszáradtam
Mert éjjel és nappal
Szent kezéd ostorral
Súlyos terhet hagy rajtam.
Azért sok kínomban
Tövis közt ültömben
Már csak meg nem fonnyadtam.

3.
De te hozzád térek
Bocsánatot kérek
Előtted vallást tészek
Sebeim rútsága
Bűnöm undoksága
Vádlója magam lészek.
Az te jóvoltodból
Tudom szerelmedből
Bocsánatot hogy vészek.

4.
Valaki tehozzád
Bűnből hogy kihozzad
Sirván imádkozhatik.
Még az vizözönnek
Felindult tengernek
Habja közt is bizhatik.
Látván sok inségből
Ellenség kezéből
Dávid hogy kihozaték.

5.
Azért öszvérökhöz
Bűnösök, lovakhoz
Hasonlók ne legyetek
Mert ha szép intésnek
Isten kérésének
Nem enged keménységtek.
Hám, fék, zsablya s ostor
Délczeg lovat megtör
Bűnötökben elvesztek.

6.
Ostori azoknak
Soha el nem fogynak
Kik hevernek az bűnben.
Kik pedig az Úrban
Biznak, bátorságban
Lesznek teljes éltékben.
Azért örüljete
És dicsőködgyetek
Igazak az Istenben.
Dicsőségek.

III. Ps. XXXVIII.

1.
Meg ne fedj engemet
Uram felgerjedett
Haragodnak tüzeben
És meg ne verj engem
Kér nyomorult ügyem
Haragodnak mérgében.
Mert megsebesítenek
Nyilai mérgednek
Szomorodott szívemben.

2.
Nincs épség testemben
Olly nagy röttegsben
Haragod miatt estem.
Csontjaim velejét
Kivonták erejét
Bűneim, jól érzettem.
Mert fejemen felül
Hatott sok vétkektől
Tisztán megterheltem.

3.
Megnyilatkoztattak
Ismét megújultak
Béforradott sebeim.
Ugyan kü rothattak
És ki fakadoztak
Ez (?) nélkül nyert fekélyim.
Fejem lefüggesztvén
Kiért gyászban élvén
Könnyben úsznak szemeim.

4.
Ágyékom genyredtség
Testem sok betegség
Kínjaival úgy megtölt
Hogy vad oroszlányként
Ordít, és az nagy kint
Viselvén, csak meg nem holt.
Szemeid jól látják
Szüvemet mint rágják
Nincs testemben egy ép folt.

5.

Meghervadt bús szívem
 Megváltozott szívem (színem)
 Homály fogta szememet.
 Mert mind ellenségim
 Mind régi barátim,
 Szidnak, pöknek engemet.
 Szemben szépen szólnak
 Hátam megett rágnak
 Törbe csalják fejemet.

6.

De én néma voltam
 Fületem bédugtam
 Békességgel szenvedtem,
 Csak tetűled vártam,
 Uram, benned bíztam
 Erted mindent felvettem.
 Ne szenvedj, hogy lássák
 Örömmel, kik várják
 Vesztemet, mert elestem.

7.

Ostort, pálczát méltán
 Szenved bűnös hátam
 Gonosz szolgád, megvallom
 Jótétért haragját
 Rágalmazó szavát
 Ellenségimnek hallom.
 De te jóvoltodból
 Lelkemet sok kínból
 Vidd ki, bűnben ne halljon.

IV. Ps. LI.

1.

Végtelen irgalmú
 Óh te nagy hatalmú
 Isten légy már kegyelmes
 Eönts ki mindenestől
 Jódat rám köbledből
 Mert lám, mely veszedelmes
 Bűnöm miatt lelkem
 Ki titkon rág engem
 Mert nagy sebbel sérelmes.

4.

Ha érdemem szerint
 Reám eresztesz kint
 S jaj szegény hová legyek?
 Ha teljes éltemben
 Estem sok vétkekben
 Bizony pokolra megyek!
 Mert még létem előtt
 Lelkem megförtöztött
 Oh Istenem már meggyek?

2.

Mosd el rólam immár
 Kít lelkem alig vár
 Mosd el bűnöm rútságát.
 S együtt az rút hirrel
 Mint rút búzt enítsd el
 Fertelmem büdös szagát
 Ismérem vétkeket
 Kiért Nap engemet
 Röttent, mutatván magát.

5.

Még anyám méhében
 Esém nagy vétkekben
 Erdemlém haragodat
 De Te, ki vétket bánasz
 Igazt szeretsz, kívánsz
 Mutatván jóvoltodat:
 Hogy életre adál
 Azonnal oktatal
 Mint érteném titkodat.

3.

Csak néked vétkeztem
 Bűnt ellened töttem
 Ó Kegyelmes Vr Isten
 Kít semmi ravaszág
 Nem csalhat, s álnokság
 Rőjtve előtted nincsen.
 Mert az nagy kék égből
 Mint királyi székéből
 Látod mit mivel minden.

6.

En rút háladatlan
 Azért foghatatlan
 Isten, hozzád kiáltok
 Tisztíts isopoddal
 Irgalmassággoddal
 Mert la ki nagy kint vallok
 Hogy undok vétkeimből
 Megtisztulván belől
 Legyek szebb, hogysém vagyok.

7.

Legyek fejérb hónál
S öröm mondásoddal
Tölts bé az én fülemet
Vigasztald lelkeket
Küldvén örömedet
Ne szárazd kü velömet
Csontomból bánattal
Ne nézz rám haraggal
Mosd el inkább vétkeket.

8.

Terempts ismég bennem
Teremptő Istenem
Tiszta szívet kegyessen
Füdd belém is megint
Hogy nagy szívem szerint
Lelkem igazt szeressen
Engem, romlott szegényt
Rossz érdemem szerint
Haragod el ne vessen.

9.

Ne fossz meg lelkedtől
Sőt idvösségetől
Mondj örömet már nekem.
Szentelő Lelkeddel
Had épüljön még fel
Mint az előtt bús lelkem.
Hogy sok tévelyettek
Te hozzád térjenek
Követvén bizvást engem.

1.

Uram, halld meg szómat
Nézd nagy siralmomat
Adj helyt imádságomnak
Orczád el ne fordítsd
Haragodat elhintsd
Halld meg szavát szolgáltnak.
Éltem, mint füst elmúlt
Sörpenyőben megsült
Csontim elszáradtanak.

2.

Mint lé kaszált zöld fű
Az meg epedt bús szű
Elhervadt bánatjában.
Ereje testemnek
Veleje csontomnak
Elszáradt kiállításban.
Mint Pellikán madár
Mely csak pusztában jár
Büdosom az pusztában.

10.

Az kövér áldozat
Jó kedvet nem hozhat
Jól tudom Uram néked
Mert ha az kellene
Örömet tisztelne
Bús fejem azzal ígged.
Töredelmességgel
Buzgó könyörgéssel
Szóllok azért tenéked.

11.

Imé kioldoztam
S te elődbe hoztam
Fene ötte sebemet
Kit csak Te gyógyíthatsz
Életre fordíthatsz
Szánd keserves fejemet.
Bűneim kínjával
Testem fájdalomával
Ne gyötörd életemet.

12.

Ha előbb nem hattad
Sőt hozzád fogadtad
Tehát mostan se hadd el
Jóvoltodból szegényt
Jó szokásod szerint
Sion falát támaszd fel
Hogy mind áldozatot
Adgyak új halakot
Ki neked leginkább kell.
Dicsőség.

V. Ps. CI.

3.

Mint éjjeli varjú
Farkasok közt az juh
Napfényt bátran nem látom
Mert sokan kergetnek,
Fejemre esküsznek,
Kiért kedvetlen voltom:
Ízít kenyeremnek
Érzi mint hamunak
Könnyel elegy italom.

4.

De méltán ostorozz
Haragodban, mert rossz
Éltemmel, érdemlettem:
Engem fölemclél
Viszontag levétel
Mert ellened vétkeztem.
Kiért éltem elmúlt,
Mint árnyék és megfúlt
Mint kaszált fű bús testem.

5.

Te, ki örökké élsz
 És senkitől nem félsz
 Nézz kegyessen Siónra,
 Elromlott kőfalát
 Rakd meg szép bástyáját
 Téríts ismét útadra.
 Mert most pusztasága
 Indítja rútsága
 Szolgáidat sirásra.

6.

Akkor megrémülnek
 Tőled félni kezdenek
 Uram minden nemzetek.
 Pogányok áldoznak
 Tisztességet adnak
 Siónban felségednek.
 Látván könyörgését
 Megalázott szívét
 Hogy kedvelted népednek.

9.

Az földet kezdetben
 Te teremted menyben
 Csillagidat fundáltad
 Ezek mind elkopnak
 Az idők nem ártnak
 Néked, mert nagy hatalmad
 Az te szolgálidnak
 Fiai maradnak
 Bátorságban alattad.

VI. Ps. CXXX.

1.

Sok háborúságban
 Szívem nagy bánatban
 Elmerült siralmában
 Kiált szent nevedhez
 Kér, ereszd füledhez
 Könyörgését búvában
 Hallgass kérésemre
 Ne nézz bűneimre
 Uram fogadj kedvedbe.

7.

Ezek megiratnak
 Kiért jóvöltodnak
 Hiveid hálát adnak.
 Mert meg nem utáltad
 De égből megláttad
 Siralmait foglyaidnak.
 Kik megszabadulván
 Szent nevedet áldván
 Sok népet hozzád vonsznak.

8.

Nagy irgalmú Isten
 Kinek vége nincsen
 Kítől méltán büntettem.
 Erőm jobb korában
 Van fogyatkozásban
 Megrövidült életem.
 Ha vissza szólítasz
 Engem ki most tartasz
 Félbeszakad életem.

2.

Ha gonoszságinkat
 Sok álnokságinkat
 Érdem szerint bünteted
 Nincs oly, ki eltérje
 Haragodat s nyerve
 Idvösségét előtted;
 De az bűnест hozzád
 Hogy könnyebben vonnád
 Biztatja igéreted.

3.

Azért benned bizom,
 Mert te vagy támaszom
 Uram, nagy jóvöltodból
 Én szabadulásom
 Bőséges váltságom
 Te vagy ördög torkából
 Izraelt vétkéből
 Undok álnokságból
 Te mented ki fogságból.

VII. Ps. CXLIII.

1.

Hajtsd meg füleidet
Kérem felségedet
Halld meg könyörgésemet
Kemény ítéltre
Ne vidd nagy veszélyre
Szegény bűnös fejemet.
Mert nincs senki oly szent
Kit bűnnel bé nem kent
Gyarlóság s meg nem ejtett.

2.

Látod ellenségem
Földre nyomott engem
Szomjúhozza véremet
Sötét barlangokban
Mint elevent sirban
Szoritottak engemet.
Csak régi jó voltod
Atyánkhoz irgalmad
Bátorítja szívemet.

3.

Kiterjesztett kezem,
Elszáradott szívem
Mennyei harmatot kér.
Halld meg kiáltását
Oltsd meg szomjúságát
Mert nincs már testemben vér.
Mint egy száraz kútban
Kietlen barlangban
Irgalmat csak tőled kér.

4.

Uram irgalmadat
Mutasd jóvoltodat
Benned bizó szolgálhoz.
Igazgass útamat
Minden szándékimat
Téríts akaratomhoz
Éleszd szent lelkeddel
És vidd hatalmaddal
Lelkemet felségedhöz.

5.

Bizom jóvoltodhoz
Nyavalyából kihoz
Bűnömből kitisztulok.
Verd meg kemény szíved
Ellenségim vétkét
Kik miatt én bűt vallok.
Noha bűnös vagyok
Ugyan tied vagyok
Uram, néked szolgállok.

6.

Dicsőség Atyának
S az ő szent Fiának
Dicsőség szent Léleknek
Az három személyben
És egy természetben
Egy igaz Istenségnek
Miképpen kezdetben
Most és jövődőben
Dicsőség az Istennek.

ERDÉLYI PÁL.

